

Fanika Krajnc-Vrečko

Tradicija v edinosti in dialogu

Povzetek: Ob ustanovitvi Inštituta za ekumensko teologijo in medreligijski dialog, poimenovanega po Stanku Janežiču, je Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani z Enoto v Mariboru prevzela uredništvo in izdajanje nove serije osrednje slovenske ekumenske revije, ki jo zaradi novih vsebinskih in organizacijskih razmer spreminja v znanstveno revijo z recenzijo, in jo bo čim prej uvrstila v mednarodne baze znanstvenih publikacij. Revija želi ohraniti tradicijo ekumenske ideje, ki se v novih verskih in kulturnih razmerah nujno obrača v dialog z drugimi verstvi, ter tako v slovenski prostor prinaša priložnost za najširši teološki in medkulturni dialog. Dve ključni temi, ki jima je posvečena prva številka, pa tudi pester izbor sodelavcev, že nakazujejo njeno usmeritev ter kažejo na odprtost duha, ki pozdravlja vse dobro in ki je sposoben dialoga z različno mislečimi.

Ključne besede: ekumenizem, dialog, verstva, revije, uvodniki

Summary: *Tradition in the Unity and Dialogue*

Abstract: With the idea of establishing the Institute of Ecumenical Theology and Inter-religious Dialogue, named after Stanko Janežič, the Faculty of Theology of University of Ljubljana, with its Branch Office in Maribor took over the editorship and the issuance of a new series of central Slovenian ecumenical magazine, but is changing the same into a scientific journal with a review because of new substantive and organizational conditions, and it will be soon placed in the international scientific publication databases. The magazine seeks to preserve the tradition of ecumenical idea, which in new religious and cultural conditions is turning necessarily into a dialogue with other religions thus providing opportunities for wider theological and inter-cultural dialogue in the Slovenian region. Two key themes, to which the first issue is dedicated to, as well as a wide selection of co-workers, already indicate its focus and reflect the openness of the spirit that welcomes all well and is able of engaging in a dialogue with those who think differently.

Keywords: *ecumenism, dialogue, religions, journals, editorials*

Od Kraljestva božjega do ekumenskega zbornika *V edinosti*

Pred nami je nova slovenska in mednarodna znanstvena revija *Edinost in dialog* z oznako nova serija. Gre za nadaljevanje revije s 67-letno tradicijo, ki je kar trikrat spremenila svoj naslov. V kolofonu smo zapisali naslove in časovne razpore izhajanja predhodnih številčk revije, v tem prispevku pa naj opozorimo na začetno idejo, njen namen in poslanstvo. Leta 1927 je začel izhajati list *Kraljestvo božje* kot glasilo Apostolstva sv. Cirila in Metoda v Ljubljani ter Bratovščine sv. Cirila in Metoda v Mariboru. Glasilo je izhajalo do začetka druge svetovne vojne leta 1941 in širilo idejo cerkvene edinosti ob pobudi in vodstvu teološkega profesorja Franca Grivca ter kasnejših urednikov Tomaža Kurenta in Metoda Turnška. Po daljšem premoru je na pobudo nekaterih duhovnikov, med katerimi je že bil Stanko Janežič, leta 1957 začelo *Kraljestvo božje* izhajati kot letni zbornik v Rimu z namenom, da bi predvsem med Slovenci zunaj matične domovine spodbujal k molitvi in delu za edinost med kristjani. S prihodom glavnega urednika Stanka Janežiča v Trst leta 1963 se je na tržaško preselilo tudi uredništvo revije, ki je bliže domovini s svojo dejavnostjo močnejše segala na obe strani meje. Z ustanovitvijo Slovenskega ekumenskega sveta leta 1965 in s koncilskim odlokom o ekumenizmu je ekumensko gibanje dobilo nov zagon, zbornik pa je z vrnitvijo urednika Stanka Janežiča v Maribor dobil domovinsko pravico v tem mestu. Leta 1970 je ekumenski zbornik pod novim naslovom *V edinosti* začel izhajati v Mariboru pod uredništvom Stanka Janežiča. Po njegovi upokojitvi je uredništvo prevzel profesor Vinko Škafar in ekumenski zbornik *V edinosti* je urejal do leta 2012. Zbornik je združeval ekumenske delavce, ki so si prizadevali, da bi ob ideji ekumenizma širili dialog med pripadniki krščanskih Cerkev na prostoru bivše Jugoslavije, ki se je žal, zaradi vojn na Balkanu po letu 1990 prekinil. Vsa leta so zbornik podpirali slovenski duhovniki in škofje, posebej pa še Slovenski ekumenski svet. Leta 2012 je Slovenska škofovska konferenca prosila novoustanovljeni inštitut, da prevzame uredništvo.

Ob ustanovitvi Inštituta za ekumensko teologijo in medreligijski dialog, poimenovanega po Stanku Janežiču, je Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani z Enoto v Mariboru prevzela uredništvo in izdajanje ekumenskega zbornika kot nove serije ekumenske revije. Zaradi spremenjenih vsebinskih in organizacijskih razmer se bo ta postopoma skušala uve-

ljaviti kot znanstvena revija z recenzijo. Z mednarodnim uredniškim svetom in izpolnjevanjem mednarodnih izdajateljskih zahtev pa si bo prizadevala tudi za pridobitev mednarodnih referenc. Revija želi ohraniti tradicijo ekumenske ideje, ki se v novih verskih in kulturnih razmerah nujno obrača v dialog z drugimi verstvi ter tako v slovenski prostor prinaša priložnost za najširši teološki in medkulturni dialog.

Nova serija: *Edinost in dialog*

Ciril in Metod sta bila Grka, ki sta Slovanom dala evangelij v domačem jeziku ter več kot tisočletje predstavljata združevalni simbol edinosti in dialoga med narodi ter med različnimi kulturami, ki jih je združilo krščanstvo in jih povezuje skupno verovanje ter kultura. Tako ni naključje, da je prva številka nove serije ekumenske revije *Edinost in dialog* v veliki meri posvečena praznovanju 1100-letnice prihoda svetih bratov Cirila in Metoda na Moravsko. Uredništvo je želelo obeležiti tudi drug pomemben jubilej, in to 700 let milanskega edikta, ki smo ga praznovali v letu 2013. Hkrati se je v tem letu za verujoče muslimane na Slovenskem zgodil prelomni dogodek s postavitvijo temeljnega kamna za džamijo in Islamski kulturni center. S tem se slovenski prostor odpira v dialog med religijami in temu sledi tudi naša revija. Avtorji prve številke so s svojimi prispevki osvetlili ta aktualna dogajanja.

Po uredniškem poročilu predstojnik Teološke fakultete, Enote v Mariboru Maksimilijan Matjaž spregovori o nujnosti dialoga v sedanjem svetu, ki je spodbudila ustanovitev Inštituta Stanka Janežiča za ekumensko teologijo in medreligijski dialog.

Znanstvene razprave začenja *Marjan Turnšek*, ki izpostavlja nekaj vidikov medverskega dialoga, ki je po 2. vatikanskem koncilu postavljen v okvir nove evangelizacije; s tem se postavlja vprašanje, ali je medverski dialog »sredstvo« v procesu evangelizacije ali ima vrednost sam v sebi. Od koncilске odprtosti drugim verstvom, ki jo je precej jasno nakazal papež Pavel VI. v encikliki *Ecclesiam Suam* med koncilom samim, je v razpravi prikazan nadaljnji razvoj s primeri teoloških razpravljanj na simpozijih in kongresih. Avtor presoja dinamiko in prisotnost dialoga v procesu plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem ter ugotavlja, da je bil ta najšibkejši na področju medsebojnega spoznavanja o tipično verskih vprašanjih. Zato ostaja prav to področje največji izziv za prihod-

nost. *Leon Debevec* tematizira vlogo sakralne arhitekture v prizadevanjih rimskokatoliške Cerkve za edinost kristjanov, in to zaradi jasne koncilске opredelitve istovetnosti krščanske umetnosti na eni strani in zaradi paradoksalnega pristajanja Cerkve na njeno prisotnost v večreligijskih prostorih na drugi strani. *Aleš Maver* obravnava Rufinovi knjigi dodatka k Evzebijevi *Cerkveni zgodovini* z vidika njune posredniške vloge med Cerkvijo na vzhodu in zahodu rimske države ter pri tem poudarja, da je Rufin svojim bralcem na Zahodu predstavil nekatere bistvene osebnosti in pojave vzhodnega krščanstva. Mnogi prizori iz njegove *Cerkvene zgodovine* naj bi dolga stoletja imeli trdno mesto v železnem repertoarju zahodnega vedenja o antičnem krščanstvu.

Zadnji urednik ekumenskega zbornika *Vinko Škafar* pregledno prikazuje prispevek Franca Grivca (1878–1963) za ovrednotenje sv. Cirila in Metoda. Pri tem izpostavi tri vidike Grivčevega raziskovanja, in sicer Žitje sv. Cirila in Metoda, življenjepise o sv. Cirilu in Metodu ter pradedne časti v njuni teologiji. S sistematičnim poglobljanjem o vrsti vprašanj Grivec namreč pokaže na vodilno idejo Ciril-Methodove teologije, duhovnosti in apostolata. Izjemen pomen obravnavanega avtorja se pokaže v berilu za bogoslužno branje (brevir) na praznik sv. Cirila in Metoda ter v navajanju zadnje izdaje njegovih Žitij v okrožnici papeža Janeza Pavla II. *Apostola Slovanov*. Če v Škafarjevi razpravi prepoznamo vodilnega »cirilmetodijskega« avtorja iz začetka prejšnjega stoletja, pa Martina Orožen ponuja prerez celotnega češčenja, raziskovanja in obeležitve slovanskih blagovestnikov v osrednjem prostoru njunega delovanja, to je na Slovaškem, Češkem in v Sloveniji v minulih dveh stoletjih. Avtorica izpostavlja tri stopnje razvoja Ciril-Methodiane. Tako osvetljuje oživljanje njunega češčenja na Slovenskem v 19. stoletju, ki je bilo voden in tako v verskem, jezikovnem ter narodnostnem oziru izjemno zaznamovano. V 20. stol. se v spremenjenih državnih okvirih pogled od jezikoslovnih vprašanj preusmeri k verski vsebini sporočil in prevodom Žitij v posamezne slovanske jezike, tudi v slovenščino. Po drugi svetovni vojni neugodne politično-družbene razmere v Sloveniji obravnavano tematiko potisnejo v znanstveno in teološko »zasebnost«. Navzven je prisotna le ob zidavi cerkvá, posvečenih sv. Cirilu in Metodu. Za razliko od sodobnih slovenskih razmer je Ciril-Methodiana na Češkem in Slovaškem, kakor jo prikazuje Orožnova, v državnih okvirih vse močnejše obeležena v publicistiki, znanosti, kulturi in verskem življenju Cerkve.

Od celovitih pregledov se razprave selijo k obravnavi posameznih vprašanj. Tako Ivan Platovnjak na primeru duhovnosti, življenja, nauka in dela svetih bratov Cirila in Metoda utemeljuje sedanjo potrebo po udejanjanju občestvene duhovnosti kot ene temeljnih nalog sodobne Cerkve. Naslednja dva avtorja se v naslovih tesno približata isti temi, vendar vsak zase kaže na izviren pristop k obravnavi vprašanja evangelizacije. Tako Tadej Stegu išče vzporednice med izjemnim misijonskim delom svetih bratov Cirila in Metoda na Moravskem ter oznanjevalskimi, učiteljskimi in katehetskimi pristopi, ki jih katoliška Cerkev na Slovenskem po mnogih stoletjih ponovno prepoznava kot vodilo v sodobnem sekulariziranem svetu. V teh vzporednicah in pred izzivi sekularizacije ter stanja vernosti na Slovenskem se kaže možnost za Slovenski pastoralni načrt, ki predlaga temeljna načela pastoralnih sprememb in osredotočenost na Jezusa Kristusa v oznanjevanju. Andrej Šegula pa v svoji razpravi vzame kot izhodišče dejstvo, da je naloga pastorage priti do ljudi, tako do posameznika kakor tudi celotne družbe. Cilj ostaja vedno isti, in to je oznanjanje evangelija, iskanje stika z Bogom in služenje bližnjemu. V tem smislu odkriva življenjski kontekst velikih slovanskih apostolov Cirila in Metoda. V njuni življenjski zgodbi razbira mnogo elementov inovativnega pastoralnega delovanja in to osvetli s smernicami II. vaticanskega koncila, s poudarki na »aggiornamentu«; pri čemer pa v iskanju dialoga s svetom ne vidi nujno prilagajanja za vsako ceno. Od sodobne evangelizacije po zgledu Cirila in Metoda nas razprave vodijo do ugotavljanja prisotnosti osebnih imen svetniških slovanskih bratov Cirila in Metoda v Sloveniji od leta 1930 pa do današnjih dni, in tudi prisotnosti njunih imen v poimenovanju ustanov. Prisotnost svetniškega imena in število njegovih nosilcev v nekem narodu je bilo v preteklosti znamenje, koliko je svetnik »ljudski«, torej priljubljen oz. koliko vernikom pomeni. Mari Osredkar v obravnavi zastavljene teme ugotavlja, da je tudi pri izbiri imen, ki jih starši dajo otrokom v krščanskih družinah, danes že močno prisotna sekularizacija. Med tujimi avtorji srečamo Vladimirja Vukašinića, raziskovalca iz Srbije, ki v svoji razpravi ob analizi štirih zbornikov liturgičnih tekstov in enem prevodu – rekonstrukciji Liturgije sv. Janeza Zlatoustega iz 14. stoletja – obravnava osnovne zakonitosti liturgične teologije episkopa Atanasija Jevtića. V delu odkriva dinamičen in ustvarjalen, vendar hkrati tradicionalen pristop vzajemnega prežemanja in preloma zakona vere in zakona molitve, kar je značilno za teolo-

gijo tega avtorja. Razprava je pomemben prispevek k razumevanju liturgičnih vprašanj srbske pravoslavne Cerkve v minulem stoletju, ki kažejo na živahen dialog znotraj pravoslavne teologije. Prispevek Marije Stanonik sicer sodi v sklop razprav Ciril-Methodiane, vendar smo ga zaradi obsežnosti uvrstili na konec daljših razprav, saj tokrat objavljamo le prvi del bogatega kronološkega pregleda motivike o svetih bratih Cirilu in Metodu v slovenskem pesnjenju od leta 1832 do leta 2007 in zajema čez osemdeset enot. Če upoštevamo v cikle združena besedila, je vseh blizu 100. Največ pesmi je nastalo v 19. stoletju ob praznovanju 1000-letnice prihoda slovanskih apostolov na Moravsko in v Spodnjo Panonijo (863) pa tudi vmes ustvarjanje v spomin svetima bratoma ni nikoli usahnilo. V objavljenem prvem delu razprave je predstavljena motiviki in deloma duhovno sporočilo svetih bratov do konca 19. stoletja.

Franci Pivec se v razmišljanju o Cirilu in Metodu kot zavetnikih Evrope kritično sprašuje o upravičenosti njune razglasitve, ter opozarja na nujnost kritičnega soočenja z zgodovinskim potvarjanjem njunega delovanja. V tem smislu spomni na dober zgled slovenskih poznavalcev obeh misijonarjev, posebej A. M. Slomška in F. Grivca, ki sta razumela transnacionalni pomen Cirila in Metoda, in ob katerih bi bilo mogoče veliko prispevati k oblikovanju evropskega spomina, ki mu doslej nismo posvečali primerne pozornosti. Avtor spregovori o teoretičnih izhodiščih »prostorov spomina« in »figur spomina«, predvsem pa spomni na Slomškov napotek, da Ciril-Methodove ideje ne morejo uspevati, če se vanje vmešavajo politični in državni interesi ki težijo k prevladi ene strani nad drugo. Vsebinski sklop razprav prve številke *Edinosti in dialoga* simbolično sklene zapis Vinka Škafarja o Stanku Janežiču, ekumenskem teologu, dolgoletnem uredniku ekumenskega zbornika *V edinosti* in zavzetem praktičnem delavcu na ekumenskem področju, ki je pol stoletja zaznamoval ekumensko dogajanje v našem prostoru.

Prvo številko skleneta dve poročili, in to poročilo o dogajanju med muslimani v Sloveniji, ki so se jim s postavitvijo temeljnega kamna za Islamski kulturni center uresničile 44-letne sanje, izpod peresa Ele Porić. Zapis Milana Kuzminca ob praznovanjih 700 let milanskega edikta v Srbiji pa skuša zaobjeti sedanje sobivanje krščanskega Vzhoda in Zahoda, ki živi iz vzajemne ideje tisočletnih srečevanj in ločitev ter ponovnega sobivanja v edinosti in dialogu med verujočimi na tem delu evropskega prostora.

Dve ključni temi, ki jima je posvečena prva številka nove teološke in religioške znanstvene revije, kakor tudi pester izbor sodelavcev, že nakazujejo njeno usmeritev. Mednarodna znanstvena simpozija, ki ju bo leta 2014 organiziral novo nastali Inštitut Stanka Janežiča, in tudi simpoziji, ki jih je že pomagal izvesti v svojem nastajanju, kažejo na odprtost duha, ki pozdravlja vse dobro in je sposoben dialoga z različno mislečimi ter za katerega upamo, da bo preveval revijo *Edinost in dialog* v novih danostih slovenskega ter evropskega časa in prostora.

